

Lämpimästi lähellä – vapaaehtoistoiminta osana palliativista hoitoa

Surukonferenssi 25.4.2024 Tampere
Projektipäällikkö, MA Sarianne Hartonen
SPHY ry, SAAVA-hanke

Mikä SAAVA-hanke?

- Kolmivuotinen saattohoidon vapaaehtoistyön kehittämishanke 2021–2024
- SPHY ry hallinnoi, rahoitus STEA:lta
- Valtakunnalliset yhteistyötahot:
 - Terhokoti, Koivikko-koti, Pirkanmaan Hoitokoti
 - Kirkkohallitus
 - Syöpäjärjestöt
 - Opintokeskus Sivis
- Yhteistyö muiden hankkeiden ja järjestöjen kanssa:
OLKA, Lohtua läsnäolosta -hanke, KVPS, FinPall -hanke
- Hanke päättyy 31.5.2024

Tavoitteet

- Valtakunnallinen malli saattohoidon vapaaehtoisten koulutukseen
- Ohjeistuksia ammattilaisille eri toimintayksiköissä
- Alueellisen yhteistyön verkostomalleja testattu pilottialueilla, konkreettisia huomioita
- Saattohoidon vapaaehtoistyön valtakunnallisten verkostojen kokoaminen

SAAVA-verkosto

TAMPERE

- Tampereen srk / Mummon kammari
- Tampereen kaupunki/Pirha (ympäri vuorokautisen asumisen yksiköt)
- TAYS / Hatanpään sairaalan palliatiivinen osasto
- Pirkanmaan Hoitokoti
- Sointu senioripalvelut

ROVANIEMI

- Pohjois-Suomen Syöpäyhdistys
- Rovaniemen srk
- Rovaniemen kaupunki/Lapin hyvinvointialue Lapha (kotisairaala, vuodeosasto)
- Lapin keskussairaala
- Palliatiivinen keskus

TURKU

- Lounais-Suomen saattohoitosäätiö
- Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä
- Turun kaupunki/Varsinais-Suomen hyvinvointialue (Varha): ikääntyneiden ympärivuorokautinen asuminen
- Lounais-Suomen syöpäyhdistys
- TYKS Palliatiivinen keskus: Karinakoti, Kaskenlinnan sairaalan palliatiivinen osasto ja saattohoidon tukiosasto

ENNAKKO-
TEHTÄVÄ JA
HAASTATTELU

2+1 h

Saava-koulutus 20 h

1

**Minä
vapaa-
ehtoisena**

3,5 h

Motivaatio ja odotukset
Periaatteet,
vaitiolovelvollisuus
Vapaaehtoisen
toimintaympäristöt

VÄLITEHTÄVÄ

Johdatus
seuraavaan
koulutus-
kertaan

1 h

2

**Saattohoito
ja lähestyvä
kuolema**

3,5 h

Palliatiivinen hoito
Saattohoito
Lähestyvä kuolema

VÄLITEHTÄVÄ

Johdatus
seuraavaan
koulutus-
kertaan

1 h

3

**Vuoro-
vaikutus ja
kohtaaminen**

3,5 h

Kohtaaminen
Elämänlaatu ja toivo
Kärsimys

VÄLITEHTÄVÄ

Johdatus
seuraavaan
koulutus-
kertaan

1 h

4

Käytännöt

3,5 h

Toiminnanohjaus
Vapaaehtoisen
hyvinvointi
Käytännöt

Syventävät
ja/tai perus-
koulutukseen
integroitavat
valmennukset

SAATTOHOIDON VAPAAEHTOISENA
HOIVAKODISSA

Ihmisen ikäntyminen
Hoivakoti toimintaympäristönä
Muistisairaahan kohtaaminen
(esim. Lohtua läsnäolosta -koulutus)

SAATTOHOIDON VAPAAEHTOISENA
SAIRAALAOSASTOLLA

Osaston käytännöt
Hygieniaohteet
Apuvälineet
(esim. OLKAN valmennus)

SAATTOHOIDON VAPAAEHTOISENA
KOTONA

Kotisairaalan käytännöt
Omat rajat ja jaksaminen
Turvallisuusohjeet

Valmis materiaalipaketti, ole hyvä!

- Yleisesite saattohoidon vapaaehtoistoiminnasta
- Esittelyvideot saattohoidon vapaaehtoistoiminnasta
- Suositus vapaaehtoistyöhön palliatiivisessa hoidossa (ammattilaisille)
- SAAVA-koulutusdioja ja kouluttajan taustamateriaali
- Vapaaehtoisen käsikirja (pdf ja painettuna)
- Onnistumisen ohjeet
- Ilmoituspohja, A4-info, osastoinfot, somemainos
- Kaulanauha ja nimikyltit

Keskeisimmät havainnot

- Jos saattohoidon vapaaehtoistoimintaa halutaan laajentaa, pelkkä vapaaehtoisten koulutus ei ole ratkaisu, vaan toiminnan suunnittelu vaatii vetäjän ja verkostoyhteistyötä
- Saattohoidon vapaaehtoistyö pitää avata ja palastella (eri toimintatavat)
- Ammattilaisten tuki on avain; toimintayksiköiden oma vastuu toiminnasta; vetovoima ja pitovoima
- Hoitajien sitouttaminen toimintaan vaatii jatkuvaa työtä ja jatkuvaa keskustelua
- Suurin tarve vapaaehtoisille on hoivakodeissa ja sinne toimintaa on kaikkein haastavinta käynnistää; hyvinvointialueiden vaikeudet; hoitajapula; yhteinen vastuutaho puuttuu

Onnistumisen ohjeet

**saattohoidon
vapaaehtoiset**

Kokoa oman alueen **VERKOSTO** saman pöydän ääreen

#1

Uutta toimintaa ei kannata lähteä tekemään yksin. Yleensä jollain on jo hyvää kokemusta tai asiantuntemusta, josta on paljon apua.

Kokoa saattohoidon vapaaehtoistoiminnan tueksi paikallinen verkosto ihmisistä, jotka edustavat niitä tahoja, joiden kanssa toimintaa toteutetaan:

- järjestöjen ja/tai seurakuntien edustajia
- vapaaehtoisten kouluttajia
- palliatiivisen hoidon asiantuntijoita
- kuolevia potilaita hoitavien toimintayksiköiden johtoa.

Usein tarvitaan myös hyvinvointialueen ja hallinnon/johdon päätökset ja sitoutuminen asiaan. Kun kaikki ymmärtävät mitä ollaan tekemässä on suunta sama.

Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty!

ONNISTUMISEN
OHJEET

Kartoita **LÄHTÖTILANNE** ja asiasta innostuneet ihmiset

#2

Millaista vapaaehtoistoimintaa tai saattohoidon kehittämistä alueella jo tehdään, mitkä ovat kunkin toimijan vahvuudet?

Monella paikkakunnalla saattohoidon vapaaehtoisia ovat kouluttaneet syöpäyhdistys tai seurakunta, tai sairaalaan sijoittuvia vapaaehtoisia koordinoidaan OLKA-toiminnan kautta. Vanhusten asumisyksiköissä saattaa jo olla vireää toimintaa. Älä keksi pyörää uudestaan!

Ketkä olisivat timanttisia kouluttajia tästä aiheesta? Onko järjestöissä vapaaehtois-koordinaattoreita, jotka voisivat ottaa myös saattohoidon vapaaehtoisia vastuulleen? Mihin yksiköihin vapaaehtoisia tarvitaan ja halutaan ja kuka näistä yksiköistä vastaa? Onko valmiita rahoituskanavia?

Varaa reilusti aikaa suunnittelulle.

Sovi **TYÖNJAKO**

#3

Usein vapaaehtoistyötä koordinoidaan yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden kuten seurakuntien ja järjestöjen kanssa. Sovi selkeästi, kuinka tehtävät ja vastuut jakautuvat eri organisaatioiden kesken.

Kirjaa tehtävänkuvat ylös ja määrittele jokaiselle toimijalle varahenkilö. Älä rakenna toimintaa yhden ihmisen innostuksen varaan! Ihmiset vaihtuvat aina.

Eri organisaatioiden yhteistyö ei aina ole helppoa. Mitä selkeämmin on sovittu, mitä tehdään ja kuka tekee, sen helpompaa toiminnan pyörittäminen on.

Muista miettiä myös tylsät jutut, kuten tilastointi, vakuutukset, tietosuoja ja raportointi.

Aktiiviset **TOIMINTAYKSIKÖT**

#4

Vapaaehtoiset toimivat eri ympäristöissä: ihmisen kotona, sairaalaosastolla, ympärivuorokautisessa asumisyksikössä tai palliatiivisella tai saattohoito-osastolla. Toimintakäytännöt ja kutsutavat voivat vaihdella eri paikoissa.

Yksikön oma aktiivisuus on tärkeää: vapaaehtoisia ei voi vain ”tilata”, vaan heidän vastaanottamiseensa pitää valmistautua. Vapaaehtoiset tulevat osaksi työyhteisöä, joten toiminnan toteuttamiseen tarvitaan koko työyhteisön tuki.

Haluammeko oikeasti kehittää tätä toimintaa? Olemmeko valmiita miettimään toiminnan käytännön toteutusta? Onko vastuuhenkilöllä työaikaa ja resursseja vapaaehtoisten perehdytykseen ja ohjaukseen?

Selkeät **KÄYTÄNNÖT**

#5

Tämä on usein vaikein osuus: millaista toimintaa me oikeastaan olemme aloittamassa?

- Onko kaikille selvää, millaisten potilaiden tai läheisten tueksi vapaaehtoiset ovat tulossa?
- Kuka heitä kutsuu tehtäviinsä ja miten ohjeistetaan paikan päällä?
- Kuka koordinoi mitä?

Vapaaehtoinen voidaan kutsua pitkäaikaiseksi tukihenkilöksi, väliaikaiseksi keskusteluavuksi, päivystysluonteisesti potilaan vierelle tai vakiovuoroihin.

Eri kutsumalleissa on omat hyvät ja huonot puolensa, joista on syytä keskustella avoimesti. Yksikössä voidaan myös yhdistellä eri malleja oman tarpeen mukaan.

HAASTATTELU – Esikarsinta, haastattelu ja nopea tarkistus

#6

Kun ammattilaiset ovat sopineet käytännöistä, voidaan valmistella vapaaehtoisten koulutusta.

- Koulutukseen hakeutuvat haastatellaan.
- Koulutettavat valitaan soveltuvuuden perusteella.
- Ennakkotehtävä auttaa haastattelun jäsentämisessä.

Yritä tutustua ihmiseen ja hänen kokemuksiinsa kasvotusten ja kiireettä. Kiinnitä huomiota erityisesti hakijan motiiveihin, arvoihin ja voimavaroihin, jotta tuettavan henkilön etu toteutuu. Varaa tähän vaiheeseen riittävästi aikaa ja kuuntele intuitiotasi. Muista, että hyvin monenlaiset ihmiset voivat olla hyviä saattohoidon vapaaehtoisia.

Tarkista koulutuksen jälkeen, vieläkö vapaaehtoiset kokevat toiminnan omakseen.

KOULUTUS saa pohtimaan ja refleктоimaan

#7

Vapaaehtoinen on koulutettu huomioimaan parantumattoman sairauden vaikutus henkilön elämässä ja hänellä on valmiuksia keskustella aiheesta, jos potilas haluaa. Hän voi kulkea sairastuneen rinnalla ja läheisen tukena aina kuolemaan saakka.

Jokaisen palliatiivisen hoidon vapaaehtoisen tulee saada koulutus, jossa

- annetaan perustiedot vapaaehtoistoiminnasta, palliatiivisen hoidon ja saattohoidon perusteista sekä kuolemaan ja kuolemiseen liittyvistä tekijöistä
- käydään syvällisesti läpi kohtaamisen ja vuorovaikutuksen kysymyksiä.

Tärkeimmät periaatteet ovat vaitiolovelvollisuus ja toisen vakaumuksen kunnioittaminen. Keskustelulle ei voi varata liikaa aikaa!

VARMISTUS – *Nivelvaihe ratkaisee toiminnan onnistumisen*

#8

Koulutuksen jälkeen vapaaehtoisen on tärkeää päästä aloittamaan vapaaehtoistyö nopeasti.

- Sovi jo ennen koulutuksen päättymistä, milloin vapaaehtoiset tulevat tutustumaan yksikköön ja kuka heidät vastaanottaa.
- Käy läpi käytännöt ja perehdytyslista yksikön vastuuhenkilön kanssa.
- Onko varmasti selvää, kuinka vapaaehtoisia kutsutaan ja vuorot koordinoidaan?

Vapaaehtoiskoordinaattorin voi olla hyvä käydä yhdessä vapaaehtoisten kanssa yksikössä ensimmäisellä kerralla ja seurata vapaaehtoisten sijoittumista jonkin aikaa toiminnan alkamisen jälkeen.

Tutustuminen puolin ja toisin on tärkeää.

MENTOROINTI *helpottaa toiminnan aloittamista*

#9

Jos omalla alueella on jo kokeneita saattohoidon vapaaehtoisia, kannattaa heidät ottaa mukaan uusien vapaaehtoisten koulutukseen ja perehdytykseen.

Konkarit ovat avainasemassa yhteisön luomisessa ja saavat parhaassa tapauksessa uudet vapaaehtoiset tuntemaan olonsa tervetulleeksi.

He voivat myös toimia uuden vapaaehtoisen mentorina ensimmäisten käyntien ajan.

Kun ollaan tuttuja puolin ja toisin, porukka pitää mukana toiminnassa ja kannattelee vaikeissa paikoissa.

Vapaaehtoisten keskinäinen keskustelu ja tapaaminen on tärkeää.

OMA PORUKKA – vapaaehtoinen tarvitsee yhteisön

#10

Kouluttaminen ei vielä varmista vapaaehtoistyön vakiintumista, vaan toiminnan ympärille täytyy rakentua mielekäs yhteisö. Yhdessä onnistumiset ja tekemiset rakentavat yhteisöä.

- On hyvä, jos vapaaehtoinen voi vuoronsa jälkeen keskustella koordinaattorin tai hoitajan kanssa, jos jotain erityistä on ilmennyt.
- Luottamuksellinen toiminnanohjaus säännöllisesti kuuluu asiaan.
- Vaativassa työympäristössä voi tarvita ammattimaista työnohjausta, mutta myös vapaaehtoisten ryhmäkeskustelut tukevat jaksamista.

Miten vapaaehtoiset itse haluavat tulla tuetuksi? Kysy!

Toiminta saa muotoutua paikallisten tarpeiden näköiseksi.

YHDESSÄ hyvän kuoleman asialla

Saattohoidon vapaaehtoisten yhteisö on palliatiiviselle hoidolle arvokas voimavara: potilaiden ja terveydenhuollon ammattilaisten välinen kumppanuus tukee hyvän ja kokonaisvaltaisen hoidon rakentumista.

Vapaaehtoiset toimivat usein myös hyvän kuoleman puolestapuhujina: toiminta lisää kansalaisten tietoisuutta palliatiivisesta hoidosta ja vähentää samalla elämän loppuvaiheen hoitoon, saattohoitoon ja kuolemaan liittyviä tabuja.

Siksi haluamme olla lämpimästi lähellä.

ONNISTUMISEN
OHJEET

Kiitos!